

שום שיעור וספר לא עשו לי מה שעשה המסע לפולין

אפרת כרמל [תלמידה במוסד הרי אפרים]

מרדכי שלום,

אני תלמידת י"ב בהרי-אפרים. זכיתי לעיין בשאילתא שהצגת לאיתן רם. אנסה להציג את הדברים כפי שאני רואה אותם כיום, לאחר המסע לפולין. העמדה שלי ביחס לדברים היא אולי שונה במשמעותה מעמדות אחרות, כיוון שהייתי אחת מהבנות שהוכו על ידי פולנים. אין כל הוכחה שאכן היו אלה אנטישמיים (לפחות לא במקרה שלי), אך נניח כרגע לוויכוח הזה.

התייחסתי למסע לפולין בצורה מאוד מסויימת. אחרי הסיורים במחנות הבנתי שאיני יכולה לתפוס את מה שקרה שם באמת. ההכרה עד כמה העיוות הוא גדול היא ברורה מאוד. מכיוון שלהבין לא יכולתי, התייחסתי אל המסע בדרך של הפקת לקחים; הפקת לקחים מההיסטוריה במזרח אירופה לגבי ישראל, ובכלל בהווה ובעתיד. בתוספת המשקעים מההיסטוריה קיבלתי, לצערי, גם אזהרה ומסר מוחשי מאוד, שהאנטישמיות עדיין קיימת בפולין 1991. זה בצירוף צלבי קרס במילא 18 וכתובת על קיר בקראקוב שאומרת: "עירק, אל תיכנעו!" ומעליה דיוקנו של סדאם חוסיין.

אכן יש לנקוט באמצעי זהירות. עלינו להיזהר ולהישמר, פן יישנו מקרים כאלה, אבל מקרים בודדים אלה אינם מהווים בעיני עילה מספקת לביטולו של המסע לפולין כולו.

אינני יודעת אם זו הדרך הטובה ביותר ללימוד נושא השואה. אבל אני כן יודעת שכל הספרים, המחקרים ושיעורי ההיסטוריה לא עשו לי את מה שעשה המסע בפולין. הובהרו לי הרבה דברים, גם מעבר לנושא השואה עצמו.

הובהר לי הקשר האישי והישיר שלי לעם היהודי ולהיסטוריה שלו. חשיבותה וערכה של מדינת ישראל כבית ליהודים הוארו לי באור חדש. בנוסף לכך חזרתי עם עוד מסרים שונים איתם אני עדיין מתמודדת יום-יום, וכאן לא המקום לפרטם. אני מקווה שהצלחתי להבהיר את עמדתי בנושא הנסיעות לפולין – לאור התייחסותך לדברים.

בכבוד רב,

אפרת כרמל.

לבקר קודם ביד ושם ויד מרדכי / מרדכי טייכנר

[נכתב 20.4.1991]

אפרת, שלום רב,

מכתבך המסוגנן בא לי בהפתעה נעימה. אני לא יודע אם את מכירה אותי. בטוח שלא דיברנו, לבטח לא על נושא כה רגיש כמו השואה.

את חווית מחנות ההשמדה בפולין ובגרמניה עברתי על בשרי. איבדתי את הורי בגיל 14.5. אמא באושוויץ, אבא לידי במחנה עבודה בגרמניה. אני עצמי, כפי שאת יכולה להבין, בוגר אושוויץ ומחנות עבודה.

לאחר שהצגתי את עצמי, ויש לך תמונה על עברי, אנסה להסביר את עמדתי, לא בצורת

שאלתא, על פיה קשה להבין את מהות התנגדותי לכל אשר קשור לביקורים בפולין. אני לא מתנגד למשלחות שמבקרות במחנות ההשמדה בלבד. מקובל עלי שכל הספרים ושיעורי היסטוריה לא יכולים להשפיע כמו ביקור במקומות ההשמדה, אך איזה אחוז של נוער ישראלי מגלה רצון לבקר שם?

איזה אחוז של נוער ישראלי יכול להרשות לעצמו מבחינה כלכלית ביקור כזה? מה עם הרוב הגדול שלא מגיע לשם?

וכאן באה שאלתי: האם זו הדרך היחידה והטובה ביותר לתת הרגשת שייכות לעם היהודי? האם בני הנוער היהודי, שחיים בגלות, חייבים בראש וראשונה לבקר באושוויץ ובמקומות נוספים, ולא ביד מרדכי, לוחמי הגטאות ו"יד ושם" בירושלים?

אני לא מתנגד לביקורים בפולין. אני מתנגד להפוך את המקומות בפולין לאתרי עלייה לרגל לנוער יהודי, במקום להגיע לאותם המקומות בארץ, שמניתי כבר.

גם לא הייתי רוצה לתת לאנטישמים הפולנים, שפעם רצחו ושדדו 3 מיליון יהודים, את ה"מתנה" ששרידי העם היהודי נותנים להם כל שנה – דולרים, ובכך תורמים לכלכלת העם הפולני. לדעתי, זו הסיבה היחידה שבעטיה מסכימים הפולנים למצעדים עם דגלי ישראל שם.

יכולתי לפרט ולחדד את הנושא הזה מכיוונים שונים, כמו יחסנו לגרמניה, לאנטישמיות המתעוררת במזרח אירופה (הונגריה, פולין, גרמניה), אך אני עוזב את זה הפעם. על דבר אחד אני לא יכול לעבור בשקט ובשלווה – שאת, אפרת, קיבלת מכה מהאנטישמים של 1991 בפולין, מהסיבה היחידה – שאת יהודייה. זה מקומם אותי ומעורר בי סלידה לאותם הפולנים.

אני גם דורש מקיבוצי לפרסם מקרה זה ברבים, וכן את המקרים שקרו בעבר, ולא לטשטש אותם. אני חושב שזכותי וחובתי לעשות זאת בשם אותם מיליוני בני עמנו שהושמדו על ידי אנטישמים גרמנים, פולנים ויתר בני מזרח אירופה.

בשאלתי לא ביקשתי לבטל שום מסע לפולין. גם לא עירערתי על המשך הנסיעות. רק ביקשתי את תגובת ועמדת מזכירות עין השופט והמוסד בקשר לעלבונות, גידופים ומכות, שסופגים יהודים ב-1991 מאנטישמים פולנים ביום השואה והגבורה.

מרדכי טייכנר.

בברכה,

מרדכי במסע לפולין, 2006

מרדכי [שורה ראשונה, שני מימין] עם כל החניכים באנדרטת רפפורט בוורשה

המסע לפולין של קבוצת פרפר / שני סולימני

כאשר גילינו שלמסע שלנו יוצא מרדכי טייכנר בתור עד – שמחנו. שמענו עליו דברים טובים מחברינו שיצאו עימו למסע בשנה שקדמה לנו, והיינו סקרנים להכיר את סיפורו של מרדכי מקרוב.

ביום שלישי ה-21.8 נפגשנו באולם האזורי, כאשר אנו אוחזים במזוודה בזרוע אחת ועל הזרוע השנייה מוטל הורה שמחבק חזק ולא רוצה לעזוב. קיבלנו איחולי הצלחה לבביים ויצאנו לדרך.

את מרדכי התחלנו להכיר יותר מקרוב בעקבות הזמן הממושך שבילינו יחד בנמל התעופה, במטוס ובאוטובוס. גילינו אדם צנוע, דעתן, פתוח, כנה, בעל חוש הומור וידע רב. נדהמנו מכך שהוא הופך אותנו לשותפים כמעט מלאים בחוויה שלו.

נדדנו מדרום פולין לצפונה, ביקרנו באתרים מוכרים יותר ומוכרים פחות במהלך המסע - מחנה העבודה פלאשוב, העיר לובלין, העיר קראקוב עם הרובע היהודי בה (קאז'מייש) והגטו, מחנה העבודה-השמדה מיידאנק, בתי כנסת ובתי עלמין, העיירה טיקוצ'ין ויער לופחובה, מחנה ההשמדה טרבלינקה, גטו ורשה ומחנה העבודה/השמדה אושוויץ-בירקנאו. כמובן בילינו יחדיו ולא שכחנו גם להנות.

הימים היו ארוכים. הם החלו בשש בבוקר ונגמרו, לרוב, באחת עשרה בלילה. מרדכי צלח את אורך הימים בלי בעיות. תמיד הופיע בחדר האוכל בשעה הנקובה, מוכן לתחילתו של עוד יום.

ביום שבת ביקרנו באושוויץ. מרדכי חזר לילדותו. מקום שעכשיו נראה כמו גן עדן, אך במהלך שהותו שם לא היה אפילו קרוב לזה. את שעות הבוקר העברנו במחנה הריכוז אושוויץ. לאחר ארוחת הצהריים ונסיעה של כשלושה ק"מ הגענו לבירקנאו. התכנסנו בצריף בכדי לשמוע את סיפורו של מרדכי, אשר את חלקו הראשון שמענו בבית ספרנו באחד ממפגשי ההכנה למסע. ליום זה הגיע מרדכי לבוש בהידור ובפנים חתומות, בעיניו היה ניתן לראות הבעה של ספק חשש, ספק גאווה. מרדכי חזר למקום בו המוות הסתכל לו יום יום בעיניים. עכשיו היה תורו של מרדכי להוכיח למוות שהוא ניצח.

כאשר חזרנו מהמסע עייפים ומותשים, הן מבחינה פיזית והן מבחינה נפשית, ערכו לנו ההורים קבלת פנים מרגשת. מרדכי הסביר שהוא יצא שוב לפולין כי שמע שהשנה יהיו מלוא החופן נערים מקיבוצינו. הוא רצה שגם אנחנו נזכה לשמוע את סיפורו.

מרדכי הודה לנו על המסע ועכשיו אנו רוצים להודות לו, מעל דפי העיתון.
מרדכי -

תודה על שנתת לנו לשמוע את סיפורך ולהכיר אותך כאדם יותר לעומק. נוכחותך הייתה חשובה לנו ולשאר חברינו למשלחת. הוספת גוון שונה ומעניין למסע. כל שיחה איתך הייתה מלמדת. אני חושבת שאני מדברת בשם כולנו - סיפורך לא יישאר אצלנו, אלא ימשיך להישמע גם בשנים הבאות באמצעותנו.

שוב פעם תודה, קבוצת פרפר